

Nasazování křidel

Moje cesta k dokumentu

Když jsem byla malá, vedli mě moji rodiče k poslechu vážné hudby. Můj táta, dokumentarista Jan Špáta, mě učil, jak se s hudbou ve filmu pracuje. Vyprávěl mi o ní jako o jednom z nejdůležitějších filmových vyjadřovacích prostředků. Té chvíli, kdy ve filmu nastoupí hudba, říkal nasazování křidel. Měl na stole barevné papírky, na kterých měl vypsány scény z natočeného filmu, a řadil je do výsledné dramaturgické koncepce. Hudební sekvence měl označené jako růžové. Zdůrazňoval, jak se s hudbou ve filmu musí nakládat logicky a citlivě. Nástup hudby musí mít své přesné a odůvodněné místo, aby podpořil emocionální téma ve filmu. Je podstatné, kde hudba skončí, nemůže se jen tak vytrátit.

TEXT: OLGA MALÍŘOVÁ ŠPÁTOVÁ, FOTO: JAN MALÍŘ

Filmové řemeslo se mi od dětství zdálo být velkým dobrodružstvím. Nejen proto, že můžu svůj profesní život strávit s výjimečnými lidmi, ale také proto, že hlavními nástroji vyjadřování jsou obraz, zvuk a právě hudba, se kterou tak ráda pracuju. Také proto jsem natočila hodně dokumentárních filmů, ve kterých měli hlavní roli mimořádní muzikanti.

Když můj táta přestal natáčet filmy, jednoho dne vyslovil přání, abych natočila film o písničkářce Radůze. Pamatuju si, že s jeho duší tenkrát rezonovala její píseň Jednou to pomine. Právě její skladby, včetně té „tátovy“, ve filmu beze slov vyjadřují sílu její osobnosti, veškerou životní krásu a bolest. Píseň jednou to pomine byla také tichým vyznáním a poděkováním mému tátovi, který se hotového filmu *Půjdu, kam chci*, který mu byl věnovaný, už nedožil.

Vzpomínám na natáčení filmu *Dobře placená procházka '07* o tvorbě a přátelství režiséra Miloše Formana, divadelníka a básníka Jiřího Suchého a dirigenta Libora Peška, kteří zkoušeli Suchého a Šlitrovu komickou operu v Národním divadle. Miloš Forman se při práci na jedné scéně vyznal, jak má rád českou kulturu, a začal si pobrukovat Dvořákův cellový koncert a předváděl u toho hru na cello. V tu chvíli jsem měla oprávněný důvod, abych použila adagio z tohoto Dvořákova koncertu a pak s ním pracovala v celém filmu. Ráda ve svých filmech vycházím z inspirace, kterou přinesou hlavní protagonisté.

Ve filmu *Po tmě světlo*, který vypráví o optimistických nevidomých lidech, je jednou z hlavních postav nevidomá klavíristka a zpěvačka Ráchel Skleničková. Oslovila jsem ji, aby mi složila filmovou hudbu. Seděly jsme s Ráchel u klavíru a ona mi hrála motivy, které vychází z pocitů,

Filmové řemeslo se mi od dětství zdálo být velkým dobrodružstvím. Nejen proto, že můžu svůj profesní život strávit s výjimečnými lidmi, ale také proto, že hlavními nástroji vyjadřování jsou obraz, zvuk a právě hudba, se kterou tak ráda pracuju.

jež jsem chtěla ve filmu vyjádřit. Krása. Touha. Smutek. Vzpomínám si, jak jsem ji požádala, aby složila skladbu do montáže různých činných aktivit nevidomých lidí. Říkala jsem jí, ať si představí sled obrazů, které jdou ve filmu za sebou jeden za druhým. Hudba měla gradovat a být nadějeplná. Tenkrát jsem si uvědomila, vždyť ona si nemůže ani představit, co je to obraz, natož co je to obrazová montáž. Přesto vytvořila dojemnou skladbu, jež vychází z představy dvacetileté dívky, která nikdy nepoznala, co je světlo.

Velkou radostí je pro mě práce s hudbou, která je přímo komponovaná pro film. Kytarista Norbi Kovács pro mě vytvořil hravé, ale i dojemné skladby k seriálu *Rodiče napořád* o vzácných lidech, kteří přijali opuštěné děti do pěstounské péče.

S operním pěvcem Pavlem Černochem

Nic nemůže vyjádřit pravdu o lidech a životě více, než když se výmluvně setkají obraz s hudbou.

léta, kdy se u něj doma setkaly jeho čtyři dcery se ženou Ivankou, aby oslavily jeho kulaté narozeniny. Karel si začal pobrukovat skladbu *Together Again*, kterou nahrál na své *Country Album*. S dojetím v hlase překládal anglický text písně: „Už jsme zase spolu a mnoho slzí padá po tváři.“

Nic nemůže vyjádřit pravdu o lidech a životě více, než když se výmluvně setkají obraz s hudbou. Jsem vděčná, že jsem se v životě potkala s tolika vzácnými lidmi a s jejich tvorbou, díky které jsem mohla svým filmům nasazovat křídla. ☒

tesknou árii z Pucciniho *Toscy*, která ještě více podtrhla jeho bolavou duši a osamění.

Karel Gott při natáčení mého celovečerního filmu *Karel* rád citoval poetické texty, které pro něj psal jeho životní přítel Jiří Štaidl. Ptal se sám sebe, proč Jirka psal tak často o ptáčích? Byl to symbol svobody, že ptáci letí tam, kam opravdu

chtějí? Věděla jsem, že jejich společné „ptačí“ písně budou v našem filmu provázet důležité chvíle Karlova života. *Kdepak, ty ptáčku, hnízdo máš, Proč ptáci zpívají a Konec ptačích árií*, kterou jsem použila ve chvíli, kdy se Karel dozvídá o své vážné nemoci. Fascinovaly ho písně, které jsou, jak sám říkal, upřímné. Na jednu takovou si vzpomněl uprostřed

Karel Gott a Olga (Újezd u Svatého Kříže, 2019)

Ve filmu *Daleko za sluncem* o zdravotníkovi Aleši Bártovi, který léčí lidi v chudé vesnici v Keni, použil skladatel Jan Dušek k velkému zvuku orchestrálního tělesa prvky afrických nástrojů. Zvuk velké filmové hudby v kontrastu s marimbou vytváří silné chvíle.

V celovečerním dokumentu *Největší přání*, který vypráví o hodnotách současných mladých lidí, jsem si splnila sen a oslovila skladatele Aleše Březinu. Bylo pro mě silné pozorovat jeho tvorbu, kdy se vžívá do pocitů mladých lidí, jejich zamilovanosti, snů, radostí, ale i pochybností nad sebou samými a prvních bolestí a neúspěchů. Když Aleš skládal hudbu k sekvenci, ve které nečekaně umírá mladá máma dvou dětí, oslovili jsme zpěvačku Anetu Langerovou, která svým výjimečným hlasem vyjádřila žal nad nespravedlností osudu.

Ráda se ve svých filmech zaměřuju především na vztahy mezi lidmi. Když jsem natáčela krátký film o slavném smyčcovém kvartetu *Pavel Haas Quartet*, manželé Jarůškovi mi vyprávěli, jak skladatelé často komponují milostný dialog do prvních houslí a violoncella. Byla jsem šťastná, že jsem mohla natočit scénu, jak si houslistka Veronika a cellista Peter svým hraním při Beethovenově skladbě vyznávají lásku.

V mém zatím posledním filmu *Pavel Černoch – Enfant terrible?* jsem mohla pracovat s nádhernými skladbami zpívanými tenoristou, který v posledních letech zazářil na předních scénách světových operních domů. Pavlova opravdovost a otevřenost mě a můj štáb ohromily. Byl upřímný i v okamžicích, kdy k němu osud nebyl příliš velkorysý. Ve chvíli, kdy se v jeho osobním životě odehrává těžká událost, jsem použila

Karel Gott a Olga při natáčení filmu *Karel*